

ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ

Бурин Н.

Науковий керівник – канд. пед. н. Цідило І.І.

ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ

Актуальність обраної теми. Петриківський розпис як нематеріальна цінність не лише України, але й світової спільноти залишається доволі актуальним у творчості народних митців та аматорів.

Про це свідчить аналіз творчості сучасних художників Г. Назаренко, В. Тимошенко, О. Ярмолюк, Н. Малярчук [1]. Залучені як традиційні техніки, так і сучасне трактування цього народного розпису.

Метою статті є дослідження художніх особливостей петриківського розпису у традиційному мистецтві та його сучасній інтерпретації для збереження унікальності цього виду мистецтва.

Основним завданням дослідження є визначити традиції та сучасність виражальних засобів петриківського розпису в роботах українських митців та узагальнити відомості про творчість художників початку ХХІ ст. що продовжують традиції петриківського розпису.

Виклад основного матеріалу. Декоративний петриківський розпис – один з унікальних виявів української художньої культури. Культури стародавньої, яка закорінена в глибинах історії, створюваної протягом століть працею і талантом наших предків та сучасників. Культури суто національної, що містить духовне багатство й творчу щедрість українського народу [5, с.46].

Петриківка — це національний бренд України. Він є феноменом українського орнаментального народного мистецтва. Це унікальне явище народної творчості [6].

Українська традиційна народна культура завжди відігравала роль національної. І тому не варто забувати свою культуру. Петриківський розпис – це поетичний світ фантазій, краси природи, в якому яскраво і глибоко відобразились естетичні уявлення і художня культура народу. Використання і розвиток кращих народних традицій має велике значення у житті людини.

Петриківський розпис можна широко застосовувати в інтер'єрі, в побуті. Серед визначних майстрів славного петриківського розпису – Т. Пата, Н. Білокінь, І. Пилипенко, Г. Прудникова та інші. За своє життя вони написали велику кількість робіт, чим збагатили цей вид українського мистецтва. Вони створили величні, монументальні композиції. Характерне сполучення елементів у петриківському розписі розгорнуті до глядача, тобто профільне розташування [3].

Петриківський розпис має свої витоки з українського села Петриківка на Дніпропетровщині. Для петриківського декоративного розпису характерні своєрідні орнаментальні мотиви і технічні прийоми, що мають вікові традиції. Петриківський розпис став відомим далеко за межами України, він широко застосовується у різних галузях художньої промисловості [2].

Неможливо конкретно визначити дату виникнення цього мистецтва. З плином часу петриківський розпис набуває характерних особливостей, а саме: лінії стебел і гілук не перетинаються між собою, рослинні мотиви, що не мають в собі жодної ламаної лінії, багато елементів розпису мають силуетне зображення, що саме собою підкреслює декоративне зображення розпису. Фігури птахів, звірів, людей мають здебільшого контурне зображення, тварин малюють у профіль, а квіти - в анфас [8]. За словами майстрів, це пов'язано з тим, що людина бачила навколо себе – це поле, степ, пшениця, та відсутність гір, на відміну від Західної України, де декоративному мистецтву притаманні геометричні мотиви.

Засновницею школи петриківського розпису вважають Тетяну Якимівну Пату, хоча сама вона зазначала, що продовжувала традиції, які перейшли до неї ще від бабусі. Не вмючи ані читати, ані писати Тетяна Пата викладала у спеціальній дворічній школі декоративного малювання, мала довершене відчуття кольору та композиції. Учні Тетяни Пати зіграли вирішальну роль в долі петриківського розпису, його збереження [6].

Завдяки майстрам цього декоративного мистецтва петриківський розпис є оригінальним символом Українського живопису та нематеріальною спадщиною людства ЮНЕСКО. Збереження знань минулих поколінь допоможе донести цю спадщину до майбутніх майстрів.

Протягом часу техніка петриківського розпису змінювалася. Причиною цього є зміна матеріалів, повсякденного життя народу, бачення світу в цілому. Такі природні барвники, як сік вишні та настойки з соняшника поступово замінювалися аніліновими фарбами, а потім вже сучасною гуашшю. Поступово з появою мальовок та початком розпису побутових речей з різних матеріалів зникла необхідність використовувати яєчний жовток у розписі, який був потрібний для розпису стін. З часом навіть орнаменти петриківського мистецтва змінюються, удосконалюються, стають більш детальними, а композиції – складнішими. В той же час традиційно збереглися типи мазків: гребінець, зернятко, горішок та перехідний мазок. У художніх закладах творчу молодь навчають робити пензлик з котячої шерсті, який відрізняється своєю чутливістю, правильно тримати його, компанувати орнамент та працювати з кольором [4].

Сучасні майстри, що працюють в цьому жанрі, збагачують його новою тематикою, новими орнаментальними мотивами. Сучасний петриківський розпис розвивається у сфері традиційно – побутового, самодіяльного мистецтва і творчості художників-професіоналів. Розпис застосовується в екстер'єрі та інтер'єрі громадських будівель, фарфоровій, текстильній, та поліграфічній промисловості [7].

Ю.Куник вважає, що сучасний петриківський орнамент ґрунтується на уважному вивченні реальних форм флори і створенні на основі цього незвичайних квітів, які не існують в реальному світі (наприклад, "лучка" чи "кучерявки"). Мотиви садових, лугових квітів, ягід калини, полуниці і винограду також знайшли своє застосування. Традиційним є й декоративні панно, "вазон", "букет", окрема "гілочка" і "фриз"[7].

Пройшовши складний шлях, на якому були і цінні надбання, і втрати петриківський розпис, увібрав все найкраще і не випадкове, що має бути збережене нами і передане нами, як цінна спадщина майбутнім поколінням.

Отже, вивчення історії петриківського розпису дає змогу зберегти притаманні йому риси. Завдяки майстрам цього декоративного мистецтва петриківський розпис є оригінальним символом українського живопису та культурною спадщиною людства. Збереження знань минулих поколінь допомагає донести цю спадщину до майбутніх майстрів.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Боровська О. Петриківський розпис [Електронний ресурс] / О.Боровська. – Режим доступу: <http://rospus.blogspot.com/>
- 2.Глухенька Н. Петриківські декоративні розписи / Н. Глухенька. – М. : Мистецтво, 1965. – 41 с.
- 3.Глухенька Н. Петриківські декоративні розписи. К.: Мистецтво, 1965. 64 с.
- 4.ДЖЕРЕЛА ТА СУЧАСНІСТЬ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ [Електронний ресурс] /О. Ковинева // – С.133 – 134 Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/21592/1/Kovynieva_Dzherela_ta_suchasnist_2016.pdf (дата звернення: 12.03.2018)
- 5.Кошеля О. Застосування традиційного петриківського розпису в різних галузях художньої промисловості (на прикладі робіт Марфи Тимченко та інших випускників школи декоративного малювання) / О. Кошеля // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. - 2011. - Вип. 11. - С. 41-46.
- 6.На честь засновника фабрики Петриківського розпису відкрили музей [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/short/2013/12/26/140581/> (дата звернення: 12.03.2018)
- 7.Петриківський розпис: історія та сучасність. [Електронний ресурс] / Ю.Куник // Режим доступу: <http://kumlk.kpi.ua/node/763> (дата звернення: 12.03.2018).
- 8.Реферат на тему: Особливості Петриківського розпису [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.br.com.ua/referats/Culture/115157-3.html> (дата звернення: 12.03.2018)

Білоус В.

Науковий керівник – доц. Маркович М. Й.

ТРАДИЦІЙНІ ГОЛОВНІ УБОРИ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

Анотація. Висвітлено види, зміст, форми та особливості головних уборів наприкінці XIX – початку XX ст., різних соціальних груп населення, загальні риси та регіональні відмінності. Проаналізовано підходи різних художників щодо манери виконання національного одягу українців, в тому числі головних уборів.

Ключові слова: головний убір, художник, одяг, форма, фактор.

Актуальність теми. Головний убір – одна з важливих складових частин народного вбрання, що становить надзвичайно розвинутий складний комплекс, який не лише містить велику кількість різноманітних компонентів, а й передбачає способи її носити, поєднувати між собою, узгоджувати із зачіскою. З найдавніших часів він виконував практичну функцію – захищав голову людини від холоду, спеки, удару.

Головний убір залежить від соціально-економічних факторів, географічних та кліматичних умов, релігійних вірувань народу. Виявився найменш змінною частиною народного вбрання, з різноманітними формами, які зберігають елементи давньоруської культури [6, с.7].

Метою статті є подати етнографічну характеристику деяких основних типів головних уборів на основі творів українських художників.

Завдання:

- виявити особливості головного убору як складової частини духовної і матеріальної культури, його місце в архаїчному світогляді людини;
- показати варіанти вбрання голови на основі творів українських художників.

Об'єкт дослідження. Ілюстративний матеріал ми почерпнули з творів класиків українського живопису – Ю. Глоговського [1], О. Космічної [2], О. Кульчицької [3], Т. Шевченка [8], Н. Мартиненко та інших, які не тільки розвинули, а й суттєво оновили уявлення в цій галузі. Тому не буде перебільшенням сказати, що сьогодні без врахування та аналітичного розгляду їх наукового внеску не може обійтись праця з декоративно прикладного мистецтва.